

La CIA treu els seus drapets al sol

L Agència Central d'Intel·ligència nord-americana, més coneguda per les sigles CIA, va desclassificar la setmana passada documents relacionats amb activitats il·legals que va dur a terme entre els anys cinquanta i setanta. Coneguts amb el nom de les *joies de la família*, aquests documents s'han fet públics per voluntat pròpia de la CIA després d'haver rebut durant anys les peticions de centenars de periodistes i historiadors que s'emparaven en la llei sobre la llibertat d'informació. Segons l'actual director de la CIA, Michael Hayden, "la majoria del que s'hi explica no és precisament afalagador, però també forma part la història de l'organització".

Com a avançament, pocs dies abans l'Arxiu de Seguretat Nacional de la Universitat George Washington havia posat a disposició del públic un seguit

Els serveis d'intel·ligència dels Estats Units han tret a la llum uns documents, coneguts per les 'joies de la família', on es detallen algunes de les activitats il·legals que la CIA va dur a terme durant la guerra freda. S'hi destaquen els que fan referència a la Unió Soviètica i, sobretot, l'intent de matar el líder cubà Fidel Castro.

de documents governamentals de l'any 1975 en què s'abordava la qüestió dels abusos comesos per la CIA. Entre les activitats esmentades, es destaca l'intent d'assassinar líders estrangers, com ara Fidel Castro —una operació que dirigí personalment Robert Kennedy quan era fiscal general de l'estat, entre 1961 i 1964—; la infiltració a movi-

ments d'esquerra, tant als EUA com a l'Amèrica Llatina; l'espionatge a periodistes i activistes; i l'experimentació de noves drogues amb ciutadans nord-americans sense el seu consentiment.

El procés que ha portat a desclassificar els arxius va començar el desembre de 1974, quan Seymour Hersh, un dels millors periodistes d'investigació de la

Fidel Castro i el president soviètic Nikita Khrushxov saluden des de la plaça Roja de Moscou durant una visita del líder cubà el maig de 1963.

història del país, publicà un article al *New York Times* que es feia ressò de la infiltració de la CIA en grups pacifistes. Pocs dies després, el president Ford va demanar al director general de l'agència, William E. Colby, un informe sobre totes les activitats il·legals comeses per la CIA des que havia estat creada, allò que Colby anomenava "els esquelets" que l'organització guardava a l'armari.

El contingut de l'informe que elaborà Colby va sumir el president Gerald Ford en un estat de profunda preocupació. En un moment en què l'escàndol del Watergate encara era molt present, Kissinger li va anunciar que si les operacions es feien públiques "correria la sang", perquè podrien desfermar processos judicials contra els agents i responsables de l'agència. Finalment, Ford va decidir de crear una comissió presidencial amb la finalitat que "no es repetissin les operacions il·legals [de la CIA]", però deixant clar que no pretenia "destruir la CIA, sinó preservar-la".

La CIA i el Watergate. De fet, allò que havia fet Colby era aplegar un seguit d'informes elaborats pel seu antecessor, James Schlesinger, encarregats el 1973. En ple Watergate, Schlesinger es va assabentar per la premsa de la participació de l'agència en l'escàndol, i va decidir d'investigar sobre unes activitats secretes que fins llavors només coneixien uns pocs responsables dins l'agència. Precisament aquests informes formen la majoria de documents que seran desclassificats. Fruit de tot aquell procés, la CIA va ser reformada a mitjan anys 70 amb la finalitat de proscriure totes les activitats que violaven els principis de la carta fundacional.

La CIA, una organització creada el 1947 sota la presidència de Harry Truman, a banda de la recollida d'informació secreta a l'exterior dels EUA, tenia per finalitat planejar i conduir "operacions encobertes" contra estats i grups estrangers hostils, de forma que no fos possible atribuir-ne la responsabilitat al govern dels EUA. Una directiva del Consell de Seguretat de 1948 proporcionava una llista de les activitats compreses dins el concepte *operacions encobertes* en referència a

Michael Hayden, actual director de l'Agència Central d'Intel·ligència (CIA) dels EUA.

la CIA: "Propaganda, guerra econòmica, accions preventives directes, incloses les de sabotatge, contrasabotatge, demolició, i evacuació de persones; subversió contra estats hostils, incloent-hi l'assistència a grups de resistència clandestins, guerrilles i moviments d'alliberament, a més del suport de governs anticomunistes en situació de risc."

Atès que els actes de sabotatge contra governs *hostils* figuraven entre els objectius fundacionals de l'organització, la majoria d'actes recollits als documents coneguts per les *joies de la família* van ser duts a terme contra ciutadans nord-americans al territori dels EUA. De fet, la carta de l'organització prohibeix expressament tota activitat dins del país, que correspon a l'FBI. Per aquesta raó, quan van començar a sortir a la llum les activitats de la CIA en terreny nord-americà als anys setanta, es va desfermar un enfrontament entre la CIA i l'FBI que encara no s'ha resolt del tot. Hi ha analistes que atribueixen a la manca de cooperació entre ambdues agències el fracàs a l'hora de prevenir els atemptats de l'11-S.

Els actes inclosos als arxius que seran desclassificats comencen l'any 1953, quan el departament de contraintel·ligència de la CIA va engegar un programa per a supervisar el correu entre els EUA i la Unió Soviètica que passava per l'aeroport de Nova York. Un programa similar per a interceptar i obrir correu privat amb la Xina va funcionar entre el 1969 i el 1972. Entre les

cartes comissades, n'hi havia quatre de Jane Fonda, llavors una activista prominent del moviment contra la guerra del Vietnam. En total, es van arribar a obrir dossiers a unes 10.000 persones considerades sospitoses.

A començament dels anys setanta, un dels casos d'espionatge més emblemàtics fou el de Michael Getler, reporter del *Washington Post* encarregat d'affers de seguretat nacional. La raó va ser la publicació d'un article escrit a partir d'una filtració dels serveis d'intel·ligència. Durant el mateix període, sota la responsabilitat directa de Richard Helms, també fou espia el periodista Jack Anderson i Victor Marchetti, un ex-agent de la CIA que havia escrit un llibre crític amb l'organització.

Pacifistes en el punt de mira. Entre els altres *esquelets* acabats de sortir de l'armari de la CIA, hi ha la infiltració de l'organització en grups pacifistes contraris a la guerra del Vietnam, sota la justificació que "significaven una amenaça contra les instal·lacions de l'agència"; la reclusió entre 1964 i 1966 d'un exiliat rus sospitós de ser un agent soviètic; la violació de domicilis particulars d'agents en funció i ex-agents de la CIA per a comprovar que no haguessin sostret documents classificats; l'enregistrament de converses entre periodistes i senadors; i el finançament d'experiments de drogues com l'LSD amb ciutadans nord-americans sense el seu consentiment.

Tot i que en el discurs davant els mitjans, Hayden, l'actual director de l'agència, va declarar que els fets "proporcionen una mirada a un temps molt diferent i a una agència molt diferent", no tothom ho veu igual. Per exemple, Thomas S. Blanton, director de l'Arxiu de Seguretat Nacional, creu que aquests fets "guarden certa relació amb el que passa avui dia". Liz Marlantes, periodista de la cadena ABC, encara ha anat més lluny i ha assenyalat que algunes activitats en què s'ha trobat relacionada la CIA sota l'administració Bush, com ara la creació de presons il·legals i la pràctica de tortures, podrien ser més greus que les recollides a les *joies familiars*.

Ricard González
Washington